

Марія Деркульська Варення для відьми, або Казка зі смаком калини

I. Селище Петрівського лісу

Глава 1. Незвичне немовля

— Ядвіго!!! Де ти, невдахо!? По сто разів тебе кликати потрібно. Така ж дурепа, як і батько, хай йому грець! Недарма чорти взяли старого бовдура. Туди йому й дорога! Ядвіго, де тебе носить? Як знайду, всі коси повисмикаю!!! — горлала на весь ліс відьма, шукаючи свою старшу доньку.

* * *

Ядвіга дійсно була невдахою. Принаймні, не мала у цьому жодних сумнівів. Старша з семи доньок відьми Абри, вона, на відміну від сестер, здається зовсім не успадкувала чарівних здібностей матері. Відьма Абра була вже в роках. Усе своє життя прожила вона у Петрівському лісі, де розкинулося поселення відьмацької громади. Відьмаки й відьми жили тут давно. Здається, завжди. Вже ніхто з них не пам'ятав, хто й коли заснував поселення. Багато століть тут, у гущавині

Петрівського лісу, передавалися з покоління до покоління магичні знання. Під кронами крилатих дубів маленькі відьми переймали від матерів магію трав, а суворі відьмаки навчали синів здіймати буревії та приборкувати блискавки...

Коли Абра побралася з відьмаком-красенем Гордієм, вона була зовсім молода. Її чорне волосся ще не нагадувало паклю, а очі добре розрізняли кожную травинку. Свою першу доньку молоде подружжя назвало Ядвігою, на честь Гордієвої матері Яги.

Взявши вперше на руки новонароджену Ядвігу, Абра одразу зрозуміла — дівчинка буде красунею. Маленьку голівку вкривало чорне, наче вороняче пір'ячко, волосся. Неймовірно великі оченята дивилися, здається, у саму душу Абри. Серце відьми-матері шалено калатало від щастя. Однак наступної миті усе змінилося. Дівчинка заплакала, відкривши маленький ротик. Поглянувши на Ядвігу, відьма ледь не знепритомніла від жаху. У немовля не було зубів! ВЗАГАЛІ! ЖОДНОГО!!! Як таке могло статися?! Що це означає!? Усі немовлята у відьмацьких родинах народжувалися із зубами. Це була одна з головних ознак їх причетності до магичного світу. Зазвичай новоспечені матері-відьми вихвалялися одна перед одною саме кількістю зубів своїх новонароджених дітей.

— Беззубе немовля! Який жах! Який сором!
Що скажуть сусіди!

Марно Гордій намагався заспокоїти дружину.

Ой, горе мені! За що ж я дістала таке покарання?! — голосила Абра, кидаючи на дитину презирливі погляди. Навіщо вона мені? Нічого путнього не буде з такої дівки! Приречена невдаха!

Тим часом немовля, зайшлося голосним плачем.

— Та нагодуй же ж ти, нарешті, дитину, кидався Гордій до дружини, яка здавалося, не чула а ні його, а ні, доньки.

— Нехай чорти її годують, — холодно відповіла відьма, й подалася геть з хати.

На мить Гордій розгубився. Взявши на руки, загорнуте у ковдру новонароджене немовля, чоловік притулив його до себе. Настала тиша. Із ковдри на відьмака дивились двоє великих чорних оченят. Гордій мимоволі всміхнувся.

— Як там вона на тебе каже? Невдаха?... Невдашко ти мось, Ягуся! Чоловік відчув величезне бажання поцілувати дівчинку. Та наступної миті немовля знову зайшлося пронизливим криком. Гордій здригнувся. Молоко... Треба як найшвидше піти до сусідів й вкрасти молока для малої.

За відьмацькою традицією молоко потрібно було красти. Так робили завжди. Швидко поклавши маленьку Ядвігу, Гордій кинувся до сусідів.

Перестрибнувши через паркан найближчої хати, аби не гаяти часу, відмак підбіг до дверей, й відкрив їх не стукаючи.

— Доброго вечора, Нечуй, — наспіх привітався він. — Жінка щойно народила. Молоко потрібно для дитини. То я вкраду трошки?

— Звичайно, кради, — відповів сусід. — Обійди хлів, там каменяка нова під вікно підсунута. Лише сьогодні поклав. Стара якась незручна була. Хто по молоко приходив, то скаржилися, мовляв красти не дуже зручно. Ти ж знаєш, молоко у нас добре, крадуть часто. За 10 хвилин упораєшся?

— А що, невже, в Абри молока немає? — з цікавістю запитала дружина Нечуя.

— Немає, — швидко відповів Гордій, ховаючи очі. — То я побіжу, бо ж дома чекають.

Діставшись хліву, відмак одразу знайшов вікно, до якого дбайливо була підсунута кам'яна брила. Озираючись, Гордій поспіхом стрибнув у хлів. Корова поглянула на нього і з байдужим виглядом продовжувала жувати. Надоївши глечик, чоловік виліз з вікна, й вже біля паркану почув голос Нечуя.

— Йой! Невже знову молоко вкрали! Ну треба ж таке! І кому воно здалося? Невже своїх корів нема?... — Бідкався сусід задля годиться.

— Дякую, Нечує, — крикнув Гордій.

— На здоров'я, приходь іще, як буде треба — почулося у відповідь. А за мить знову — Та що ж це робиться! Зовсім совісті в людей немає...

Не звертаючи уваги, Гордій біг до хати. Вже майже не чулося голосіння сусіда, однак усе виразніше доносився до його вух дитячий вереск. В чоловіка трохи відлегло від серця. Кричить. То ж все добре. Рванувши на себе важкі дубові двері, відьмак вбіг до хати й одразу кинувся до доньки. Від крику немовляти у Гордія позакладало вуха. Треба дати малій їсти, але як? Відьмак розгублено подивися на глечик з молоком. Аж ось за спиною рипнули двері. До хати увійшла Абра.

— Тримай. Якщо ця потвора вже так потрібна тобі, сам годуватимеш. Мене не займай. — З цими словами, Абра кинула чоловікові коров'ячий ріг. Гордій підняв його, обережно налив молока й підніс до дитячого ротика. У хаті запанувала тиша. Відьмак тримав на руках немовля, що жадібно смоктало.

— Ягуся, доня, — повторював Гордій, посміхаючись до малечі, по щічках якої стікало молоко. Абра з відразою поглянула на чоловіка. — Божевільний, — прошипіла вона крізь зуби й знову вийшла з хати, гримнувши дверима.

Глава 2. Посвята

Минуло три роки...Маленька чорнява дівчинка кружляла навколо батька, намагаючись схопити його за руки.

— Ну ж бо, Ядвіго, не бешкетуй. — Лагідно звернувся відьмак до доньки. — Сьогодні у нас особливий день. Опівночі під Дідо-дубом посвятимо тебе у відьми разом з іншими дівчатками поселення. То ж будь чемна, і спробуй хоча б сьогодні не викликати гнів матері.

Кажучи останні слова, Гордій важко зігхнув. Ядвіга уважно поглянула на нього своїми великими очима й змахнула з обличчя пасму чорного волосся. Для того, аби викликати роздратування Абри, їй зазвичай, і не потрібно було робити щось особливе.

Майже рік приховувала відьма від решти мешканців Петрівського лісу своє незвичне немовля. Вона більше не запрошувала у гості інших відьом, сама не відвідувала колишніх подруг, дозволяла чоловікові гуляти з донькою лише вночі, аби хтось випадково не дізнався про її таємницю. Лише тоді, коли в дитини почали рости зубки, мати відчула полегшення. Однак це аж ніяк не змінило її ворожого ставлення до доньки. Абра вважала Ядвігу своїм прокляттям, карою великих духів.

...Наближалася північ. Це була особлива ніч. Над Петрівським лісом сяяла величезна луна,

заливаючи все навколо срібним сяйвом. Мешканці поселення потроху сходилися до Дідо-дубу, що ріс біля перехрестя трьох доріг. Цей дуб був найвищим деревом лісу, і безперечно, найстарішим. Здавалося, його могутнє гілля підпирало небо. З давніх часів відьми й відьмаки проводили під Дідо-дубом магичні обряди. Тут зверталися вони до духів, прохаючи сили й могутності, надавали чарівну силу своїм амулетам та здійснювали ритуали посвячення.

Ось і цієї ночі, розпаливши велике червоне багаття, готувалися відьми й відьмаки до важливої події в житті кожного маленького мешканця поселення — посвяти. Батьки хвилювались. Однак їхні переживання були нічим порівняно їх хвилюваннями Абри. Руки в жінки тремтіли, голос зривався, у голові одна за одною виринали тривожні думки. «А що, як Ядвіга дійсно не відьма? Коли мешканці дізнаються, що в їхній родині живе дитина, можливо, зовсім не придатна до чарів, що тоді буде? Довічне прокляття? Вигнання?...»

Однак вибору в Абри не було. Важко зітхаючи, вела вона доньку до Дідо-дубу, що стояв біля перехрестя трьох доріг.

Більшість мешканців селища була вже тут. Коли вогнище розгорілося, а на стовбурі дерева затанцювали тіні від полум'я, з натовпу вийшла найстарша відьма на ім'я Девора. Згорблена, у

довгій чорній сорочці із вишитими сріблом магічними символами, вона була схожа на старе, обгоріле дерево. Її сиве скуйовджене волосся нагадувало водорості. Тонкі руки із гачкуватими пальцями тягнулися до багаття, а в помутнілих очах відбивалося червоне полум'я. Коли відьма почала бурмотіти незрозумілі слова, усі навколо замовкли. Лише іноді чулися ойкання дівчат, що схвильовано спостерігали за діями старої. Девора то нахилялася до вогнища, примушуючи полум'я згаснути, то навпаки, відхиляючись й посилюючи голос, давала вогню можливість вирватися вгору майже до самого дубового гілля. Нарешті відьма звернулася до матерів.

— Сили вогню дали згоду на обряд. Можете починати.

Жінки, взявши за руки дівчат, почали підходити до стовбура Дідо-дубу. Кожна мати, обравши місце для доньки, дістала з особливого мішечка заляту сіль. Звичайної солі відьми й відьмаки боялися не менше, а ніж макового насіння чи плакун-трави. За допомогою солі утворили коло. На землі всередині кола ножем малювали хрест, на кінцях якого поставили свічки. Потім у коло почали заводити дівчат.

— Ставай усередину хреста, — сухо наказала Абра маленькій Ядвізі. Тримай це в долонях перед собою, а як прийде час — назвеш своє ім'я. І дивись

мені, не зіпсуй нічого! — наказала Абра дівчинці, простягаючи маленький кошик. На дні кошика у сухій травичці лежало щось округле й біле. Придивившись уважніше, Ядвіга розгледіла маленьке яйце.

— А тепер, матері, залиште дітей, — голосно наказала Девора, знову простягаючи руки до вогню.

Жінки слухняно відійшли убік, залишаючи схвильованих дівчат у соляних колах під деревом.

— Духи Півночі, Сходу, Півдня й Заходу, священні духи Землі, Повітря, Вогню й Води, прийдіть в кожне магічне коло, — промовила стара. — Принесіть холодного розуму, знання й сили для життя нового. Під Великим Дідо-дубом, біля священного вогнища, я..., — тут відьма махнула кістлявою рукою у бік дітей, подаючи їм знак назвати свої імена. Коли ж дівчата слухняно виконали наказ відьми, стара продовжувала, — даю урочисту клятву виконувати священні закони темного відьмацького життя.

Після останнього слова червоне полум'я ритуального вогнища звелося високо вгору, а свічки у соляних колах зайнялися самі по собі. Маленька Ядвіга, здригнулася. Від несподіванки вона ледь не впустила кошика, та раптом помітила, що всередині нього щось відбувається. Ячко тріснуло і з нього з'явилося крихітне пташеня. Спочатку воно було із мокрим скуйовдженим пір'ячком, але за мить

перетворилося на гарненьку пухнасту грудочку. Ядвіга озирнулася навколо. Решта дівчат так само з цікавістю заглядали до своїх кошиків. Там часом стара відьма знову нахилилася за багаттям, промовляючи закляття дивною незрозумілою мовою. Однак тепер діти її майже не слухали.

— Ого, яка в мене велика! А в мене зовсім чорна. Це ж треба таке! — час від часу вигукували здивовані дівчата, намагаючись відшукати очима у натовпі батьків. Зустрічаючись поглядами із доньками, матері вдоволено посміхалися. Ядвіга ще раз зазирнула до кошика й побачила, що її пташеня потроху перетворюється на дорослу пташку із довгим носиком та пір'ям приємного зеленого кольору.

— А в мене зелена! Вигукнула дівчинка, побачивши мати, що вже давно напружено спостерігала за донькою. Почувши ці слова Абра полегшено зітхнула. Невже в Ядвіги вийшло? Виходить даремно вона хвилювалася і її донька цілком нормальна відьма? Така як всі? Абра відчула неймовірне полегшення.

Тим часом Девора вийняла з кишені маленький мішечок і один за одним почала діставати з нього сушені корінці й кидати їх у багаття. Полум'я почало потроху змінювати колір, аж доки не стало смарагдовим.

— Прийшов час побачити сутність

відьмацьку, — урочистим голосом оголосила стара, повертаючись до дівчат. Ті одразу зрозуміли, що слід робити й слухняно простягли вперед свої кошки, демонструючи присутнім їх зміст.

Ядвіга перша вигукнула до старої відьми.

— Гарна, так? І в ту ж мить з її кошика випурхнула зелена пташка. Настала мертва тиша. Хтось у натовпі зойкнув, потім почали долунати поодинокі хихикання. Абра стояла бліда, мов смерть. Дівчинка відчуваючи, що щось не так, розгублено озирнулася. Із кошиків решти дівчат одна за одною виповзали довгі чорні змії...

Глава 3. Зникнення

— Та не хвилюйся ти так, Абра. Я на своєму віці й не таке бачила. — казала до ядвіжиної матері стара відьма, коли після завершення обряду посвяти до неї підійшли батьки дівчинки. — І черепахи вилуплювалися, і ящірки. Крокодила, щоправда, жодного разу не бачила. Було б цікаво. Кажуть чудернацька істота. Однак... То все пусте. Не зважай.

Але жінка наче не чула. Ще й досі страшенно бліда, вона трусилася усім тілом, й здавалося, ось-ось знепритомніє.

— Ядвіга не відьма? — ледь чутно запитала вона, неначе кожне слово коштувало їй

неймовірних зусиль.

— Звичайно відьма! Але... як би це тобі краще пояснити. Просто вона інакша. Це зовсім не означає, що до неї слід ставитися якимось особливо. Навчай її всьому, що вмієш сама. Можливо децю в дівчини буде виходити не так, як ти очікуєш. Май витримку. Єдине знаю напевно — травниця з неї буде добра. Більше нічого сказати не можу. Я дуже втомилася. Роки вже, розумієте, не ті. А зараз йди додому і заспокій дитину. Бач, як мала злякалася, тремтить уся. Тобі, Абра я все сказала. А ти, Гордію, залишись. Ти ж знаєш, ритуальне багаття саме не згасне. Тож допомагатимеш гасити.

Гордій покійно лишився біля вогню, дивлячись, як дружина й донька віддаляються у світлі смарагдового полум'я. Аж раптом на чоловіка навернуло неймовірне почуття журби. Він кинувся до дівчинки, обійняв її і прошепотів: «Нічого не бійся. Я буду поруч».

— Будеш, будеш... За це не хвилюйся, — пошепки проказала стара відьма, спостерігаючи за силуетами у світлі магічного вогню.

...З тієї ночі Гордія більше ніхто не бачив. Різні чутки ходили по селищу. Одні запевняли, нібито подався відмак світ за очі у пошуках кращої долі, інші впевнено доводили, що загубився він у Петрівському лісі. Дехто вважав, наче задерли чоловіка дики звірі. Даремно плакала маленька

Ядвіга, виглядаючи батька. Минали дні, тижні, місяці.

Глава 4. Рожеві миші, Громовик й летючі будяки

За рік Абра знову вийшла заміж. І незабаром одна за одною на світ з'явилися шість молодших ядвіжиних сестер. Усі дівчата народжувалися як і годиться відьмам — маючи маленькі гострі зубки. Щастю Абри не було меж. Із гордістю демонструвала вона дітей громаді.

Життя Ядвіги теж змінилося. Проте зовсім в інший бік. Вона лишилася сама. Живучі у великій родині, дівчинка почувалася нестерпно самотньою. Роздратування, що викликала вона в матері, зростало з кожним днем. Особливо на тлі молодших сестер.

Абра не сміла послухатися стару відьму. Відтак, опановуючи себе, слухняно намагалася навчати Ядвігу відьмацькій справі. Ці заняття були зазвичай короткими. Кожен непевний рух, а особливо чисельні запитання доньки викликали у відьми обурення й напади гніву. Тож все закінчувалося струсанами, ляпасами й голосінням матері.

— Ти навіть найменшу порчу накласти не спроможна. Невдахо! І де ти взялася на мою

бідолашну голову? — щоразу вигукувала відьма.

Одного ранку, коли Абра поспішала до лісу аби поповнити запаси звіробою й полину, вона недбало мовила старшій доньці.

— Доглядай сестер, наготуй їжі, приборися в хаті. А ще, слід закласти мишей, щоб повиздихали. Життя від них немає.

Залишившись сама, Ядвіга покійно почала виконувати доручення. Щоправда зробити це було не просто. Щойно зачинилися двері за Аброю, із ліжок повистрибували молодші ядвіжині сестри. Не встигла Ядвіга й оком моргнути, як хата була перевернута догори дригом. Із подушок летіло пір'я, з полицок падали горщики, кружки й черпаки. Хтось осідлав стару міглу. У мішку із борошном, здається, вже теж сиділо маля. Найменша ж дівчинка, перевернувши казана залізла під нього й повзла, удаючи з себе черепаху. Хоч як намагалась Ядвіга вгамувати дітей, все було марно.

З хати доносився галас й вереск. Його ще здалеку почув батько дівчат, що із самої ночі відганяв хмару-гровицю від житнього поля. Увійшовши до хати, він кинув на Ядвігу зловісний погляд. Чоловік Абри ніколи не бив прийомну доньку, однак за всі ці роки не пригорнув до себе жодного разу. Гармидер, влаштований малечою припинився миттєво. Усі шестеро розбишак, рядочком посідали на довгу дерев'яну лаву й не

кліпаючи дивилися на батька.

Оглядаючи засипану борошном й пір'ям кімнату відьмак пробурмотів:

— Нянька з тебе ще гірша за відьму. Готуй вже їсти.

Швидко впоравшись з обідом й прибравши хату Ядвіга присіла було відпочити. Аж раптом почула тоненький голосок найменшої сестри:

— А я миску бачу. Сіленька й галненька!

Миші... Вона ж зовсім забула, що їх слід заклясти. Ядвіга дістала великого казана, що годину тому був черепащачим панциром. Незабаром у ньому вже кипіла вода, в яку одну за одною дівчина кидала трави й коріння. Коли ж зілля набуло мишачого кольору, Ядвіга вийняла з кишені камінці, й так само жбурнула їх у казан.

— Як каміння у воді тоне, так і миші у нашій хаті нехай... — Але закінчити закляття вона не встигла. З верхньої полиці, вочевидь, розхитаної під час бешкетування малих, прямісінько в казан полетів горщик із сушеними трояндовими пелюстками. Дівчина встигла зажмуритися й відвернутися вчасно, аби бризки окропу не опекли їй обличчя. Ще до того, як відкрити очі, Ядвіга почула веселий сміх й оплески маленьких долоньок.

— Ложева, ложева! А в нас тепел є ложева миска!..

Ядвіга не вірила власним очам. По хаті, наче очманілі, наштовхуючись одна на одну, бігали миші яскраво рожевого кольору.

Наче цього було замало, наступної миті, двері відчинилися і до хати зайшла Абра.

— Що це за гидота! — заволатала відьма, ледь не наступивши на рожеву мишу, що сама кинулася їй під ноги. — Що тут в біса коїться? Хто й навіщо це вичаклував?... Однак шукати винуватця не було потреби. Біля казана, у якому ще й досі булькотіло, тепер уже рожеве зілля, стояла перелякана Ядвіга. З усіх боків на неї вказували шість маленьких пальчиків.

Довго думала дівчина, як задобрити розгнівану мати. Нарешті ідея з'явилася.

На їхньому подвір'ї був облаштований квітник, де росли великі колючі будяки. Абри страшенно їх любила. Подовгу дивилася вона на їхні волохаті фіолетові бутони. Відьма знала майже тисячу рецептів приготування зілля із чортополохом, а під час дощу обов'язково кидала колючі кульки у вогонь печі, аби відвернути від хати блискавку. Абра сама доглядала за своїм квітником. Щодня поливала вона будяки й стежила, аби поруч не з'являлися інші рослини.

— А що, як зварити особливе зілля? Таке, від якого перестали б рости бур'яни навколо маминих квітів? Тож не потрібно буде більше їх

прополювати, — розмірковувала Ядвіга, дивлячись на квітник через вікно.

Наступного дня, дочекавшись коли дорослі підуть з подвір'я, Ядвіга вирішила спробувати здійснити задумане. Молодші дівчата завзято бавились із щойно впійманим рожевим мишеням, тож у дівчини було трохи часу. Вона швидко забігла до хати й схопила миску з водою. Потім дістала з печі остигле вугілля, й озирнувшись вибігла надвір. Там, сховавшись за великим кущем бузини, Ядвіга поставила миску перед собою на землю. Потім вугіллям намалювала хрест на долоні й тримаючи її над водою, промовила:

— Бур'яни, бур'яни, із квітника повтікайте. Чіпляйтеся до інших, мене не займайте!

На поверхні води утворились маленькі бульбашки, що лопаючись бризкали на дівочу долоню.

— Вдалося! — вирішила Ядвіга й побігла поливати квітник. Щойно вона вилила воду поміж квітів чортополоху, як почувла голос Абри.

— Ядвіго, де ти доню? Біжи-но швиденько сюди.

Можливо, почувлося? Ще ніколи раніше Абра так лагідно не зверталася до доньки. Із порожньою мискою у руках підбігла вона до матері, яка щойно з'явилася на подвір'ї у супроводі маленького на зріст, сивого дідуся. Ядвіга одразу його впізнала.

Це був дід Громовик. Так називали старого у селищі за здатність викликати грім навіть серед ясного дня. Громовика поважали, навіть найстаріша відьма прислухалася до його порад.

— Поважний гість у нас сьогодні, доню. Маємо честь. — урочисто і якимось занадто голосно пояснила відьма доньці. — Каже, що має справу до тебе.

Ядвіга здивовано поглянула на діда.

Громовик якусь мить уважно дивився на дівчину, ніби вивчаючи її. — Здорова була! Так ось ти яка, Гордієва доня. — нарешті вимовив він — Чув про тебе. Кажуть вже відьмацьку справу засвоюєш. І як, виходить?

— Та я...

— Ти тільки кажи голосніше, я ж майже не чую. Старий вже.

— Я стараюся, — голосно відповіла Ядвіга, помітивши як за спиною в Громовика шмигнуло під каміння рожеве мишеня. Судячи з галасу, що доносився з хати, тваринці якимось дивом все ж таки вдалося втекти від дівочої юрби.

— Я ось чого зайшов, — вів далі старий, — зуб розболівся. Третій день страждаю. То, може, допоможеш?

Ядвіга перелякано поглянула на мати. Абра трохи зблідла, але все ж спромоглася всміхнутися.

— А навіщо ж вам, діду, Ядвіга? Як хочете, я

можу заговорити вам зуба, — невпевнено запропонувала відьма.

— Що, що? Кажеш, впорається? Добре. То ж не будемо марнувати час, якщо ваша ласка.

І дід, тримаючись за щоку, почовгав до хати. Ядвіга й далі стояла нерухомо й дивилась на старого своїми й без того великими очима. Мати нервово схопила її за руку й боляче стискаючи потягла за Громовиком.

— Лише спробуй мені щось утнути. — зловісно прошепотіла вона на вухо доньці, коли вони зайшли до хати. Дід всівся на лаву й на його коліна одразу видряпалися двійко наймолодших дівчат.

Здається, незважаючи на зубний біль, Громовик перебував у доброму гуморі. Ядвіга потроху заспокоїлась і почала готувати зілля. Раніше вона ніколи цього не робила. Абра лише розповідала доньці про те, якими травами зазвичай лікують зуби. Однак жодного разу мати не допомагала приготувати ліки.

Дівчина поскладала у маленький казанок з десяток різних трав, додала заклятої солі й поставила все це на вогонь. Абра було підскочила аби зазирнути до казанка, та Громовик жестом наказав їй відійти від печі.

— Чого стрибаєш? Посидь. Нехай сама робить.

Відьма слухняно відійшла.

Коли у казанку забулькало, Ядвіга обережно вийняла його з печі й перелила відвар у глиняну кружку.

Мовчки простягнула вона паруюче зілля дідові. Громовик шмигнув носом, а тоді одним ковтком випив усе. У хаті було тихо. Навіть дівчата замовкли і разом дивились на Громовика. Дід сидів із заплющеними очима. Його лице набуло бурякового кольору, потім стало зеленуватим, вії засмикалися. Абра скрикнула. Однак за мить, дід розплющив очі й важко зітхнувши поглянув на відьму.

— Ну, як? — голосно запитала вона у Громовика — Болить?

— Болить, ще й як. — спокійно відповів той.

— Я ж казала, що мені треба було лікувати, — вигукнула Абра у саме дідове вухо.

— Не кричи так, чого розійшлася. Я добре чую. — мовив дід. І раптом замовк.

— Отакої!.. Я чую!.. Це ж вікова хвороба. Її неможливо відвести чарами. Принаймні, я був переконаний, що неможливо. Ніколи про таке не чув. Ти Абра, не свари доньку. Особлива вона в тебе. А поки що, будь ласкава, приготуй мені швиденько чогось від того клятого зуба...

Відьма полегшено зітхнула й подалася готувати зілля. Молодші її доньки побігли на двір,

лише Ядвіга й далі розгублено дивилася на Громовика.

Аж раптом з подвір'я почувся галас. До хати уся в сльозах забігла одна з молодших сестер Ядвіги. Її волосся було скуйовджене й стирчало дибки.

— Мамо! Мамо! Там твої будяки на нас нападають!!! — намагалася пояснити мала, ковтаючи сльози. — Ми біля квітника бавилися, а вони як почали на нас стрибати, та одразу у волосся!!!

Абра, Громовик і Ядвіга вискочили надвір. Біля клумби з чортополохом голосно плакали дві найменші дівчини, намагаючись витягти з волосся колючі кульки. Решта бігали відмахуючись від квітів, наче від бджіл. Будяки кружляли в повітрі навколо дітей.

— Та що ж це таке! — заголосила Абра. — Хто закляв мій чортополох?

— Я... Я лише намагалася позбутися бур'янів, — перелякано прошепотіла Ядвіга.

— І що ж ти зробила — поцікавився з усмішкою Громовик.

— Зачаклувала воду.

— Як саме?

— Прочитала над нею закляття: «Бур'яни, бур'яни, з квітника повтікайте. Чіпляйтеся до інших, мене не займайте!» Потім полила квітник

водою.

— Ти зробила все правильно, але ж разом із бур'янами ти полила й будяки. Ось вони й виконують тепер твій наказ. Дід голосно засміявся. А тоді знову звернувся до Абри.

— Не свари доньку. Вона особлива.

— Еге ж, особлива... Дурепа, — відвернувшись прошепотіла відьма.

Глава 5. Карачун

Минули роки. Маленька Ядвіга перетворилася на вродливу молоду жінку. Її чорне, наче вороняче крило, волосся хвилями спадало по спині. Великі очі надавали обличчю загадковості. Проте погляд був суворий. Щось зловісне з'явилося у ньому. Абра нерідко дорікала доньці:

— Ну чого ти так дивишся, наче спалити задумала?

— Якби задумала, то вже б спалила — різко відповідала Ядвіга.

Матері вона більше не боялася. Однак молода відьма добре розуміла, що лише Абра може передати їй давні відьмацькі секрети. Тому просто не звертала уваги на постійні образи й струсани. Навчалася вона старанно. Відьма намагалася запам'ятати усе, що поспіхом казала мати; не зводила очей з казана, коли та готувала зілля;

ретельно вивчала кожну травичку, ягідку чи корінець, які Абра приносила з лісу. Навіть, коли у старої відьми уривався терпець і вона горлаючи засипала старшу доньку прокльонами, Ядвіга терпляче чекала. А тоді знову й знову запитувала, спостерігала, вивчала.

Тим часом відьмацьке селище жило буденним життям. Того року перший зимовий місяць приніс із собою морози й завірюху. Недаремно у Петрівському лісі називали його Студень. Скрізь височіли білі кучугури. Найбільше раділи снігу відьмацькі діти. Ядвіга холодним поглядом спостерігала, як бавляться сусідські малюки. Дітей вона завжди остерігалася. Багато років змушена була Ядвіга доглядати за молодшими сестрами, і нічого, окрім покарань за це не отримувала.

Горлання старої Абри змусили її відірватися від сумних думок.

— Ядвіго!!! Де ти, невдахо!? По сто разів тебе кликати потрібно. Така ж дурепа, як і батько, хай йому грець! Недарма чорти взяли старого бовдура. Туди йому й дорога! Ядвіго, де тебе носить? Як знайду, всі коси повисмикаю!!!

Зігхнувши, відьма пішла на материн голос.

— Ось ти де! Нарешті! Ти що, забула який сьогодні день? — накинулася Абра на доньку. — Наближається свято Карачуна. Чи ти задумала накликати на нашу хату гнів зимового духа?

Карачун карає не моргнувши оком! Навіть не сумнівайся!

— Я й не сумніваюся. — У думках відьми постав образ діда Карачуна — покровителя морозів, завірюх та холоду. Похмурий, із довгою срібною бородою, завжди у супроводі вовків та ведмедів. Зазвичай ним лякали малих дітей.

— І не смій сперечатися зі мною. — вела далі Абра. — Зараз підеш до Дідо-дубу. Сьогодні, у день сонцестояння, під ним добре робити замовляння. Попросиш, аби наступного року трави й ягоди вродили. Візьмеш з дому по маленькому пучечку від кожної трави, по кілька ягід, кетяг калини не забудь. У цьому році її дуже мало вродило. Тож, біля дубу розпалиш вогнище, кинеш по черзі все це у вогонь, а тоді обійдеш дерево. Поки будеш обходити проси доброго урожаю для лісових рослин. Як зробиш все правильно, бажання здійсниться. Зрозуміла? — Абра з недовірою поглянула в очі доньці.

Ядвіга мовчки кивнула. Вона повернулася до хати й почала збиратися. У невеличку торбинку поклала зразки усіх трав, що сухими пучечками висіли по хаті, туди ж насипала ягід і на останок поклала кетяг калини. Поглянувши у вікно, відьма помітила, що небо помітно потемнішало. Сріблясті сніжинки, які нещодавно повільно падали з неба, закружляли у лиховісних хороводах. Починалася

завірюха. Ядвіга поспіхом накинула довгу шубу з вовчого хутра й подалася до Великого дубу.

Біля старого дерева вже намело чимало снігу. Відьма не одразу знайшла місце, де зазвичай розпалювали ритуальне вогнище. Довелося ходити навколо дерева, й довгою палкою розгрібати кучугури. Нарешті під снігом вона помітила огарок. Ядвіга швидко почала відкидати сніг у бік. Коли ж для вогнища з'явилося достатньо місця, відьма старанно розклала гілля й підпалила багаття. Полум'я приємно зігрівало замерзлі руки. Ядвіга дивилася на вогонь. Якесь дивне відчуття з'явилося в неї. Ніби щось має статися.

— Не варто затримуватися, — одразу спало на думку відьмі.

Вона дістала торбинку й вийняла з неї ягоди й пучечки трав. Відокремивши від кожного пучечка по стеблині, Ядвіга почала кидати їх у вогонь. Далі настала черга плодів. Відьма обережно поклала у торбинку все, що залишилося і вже збиралася піти до дубу, аби промовити закляття на врожай, як раптом збагнула, що не вкинула у вогонь калину. Ядвіга пошукала у торбинці, але дарма. Кетяг знак.

— Мабуть, калина випала у сніг, коли я шукала місце для вогнища, — здогадалася вона. — Слід скоріше її знайти. Невдовзі нічого не буде видно.

Відьма почала оглядати сніг навколо багаття,

потім підійшла ближче до дерева. Червоних ягід ніде не було. Ядвіга, уважно вдивляючись у сніг, пішла навколо дубу.

— Я повинна знайти калину, — бурмотіла вона. — Неодмінно повинна знайти...

Вона повільно вийшла з-за дерева, не відриваючи очей від снігу. Аж раптом почула дивний звук. Це був якийсь скрегіт. Піднявши голову, Ядвіга побачила жінку. Одягнена у довгий кожух, із пухнастою сірою хусткою на голові, немолода вже огрядна жінка відкидала сніг великою лопатою.

— Та що ж це таке? Прибираєш, прибираєш, а воно знай собі сипить... — почула Ядвіга невдоволене бурмотіння.

Якусь мить відьма дивилася на жінку, не маючи змоги ворухнутися. Від здивування її тіло наче залякло зсередини. Думки у голові переплуталися.

Позаду жінки з лопатою, що й досі не помічала Ядвігу, височіла будівля. Була вона висока, кам'яна, з багатьма вікнами і зовсім не нагадувала ті хати, котрі Ядвіга звикла бачити у відьмацькому селищі. До будівлі вела доріжка, судячи з усього, щойно очищена від снігу. По обидва боки від доріжки стояли невисокі стовпи із білими напівпрозорими кулями. Широке подвір'я було огорожене різнокольоровим парканом.

Відьма озирнулася. Майже скрізь навкруги зі снігу стирчали нерухомі постаті велетенських звірів. Праворуч від неї були дві тварини із великими округлими вухами й носами до самої землі. Із пащі кожної стирчали довгі ікла, якими велетні тримали над землею блискучу дорогу, один кінець якої спускався до низу й занурювався у сніг. Ліворуч відьма помітила плямисту істоту із довжелезною шиєю, що тримала мордою кільце, з якого звисали короткі мотузки. Зовсім поруч Ядвіга побачила присипану снігом довгу велику ящірка, або тварину, що дуже її нагадувала. Схоже, істота була витесана з дерева. Ноги у Ядвіги підкосилися і вона, аби не впасти, присіла на спину дерев'яній тварині.

Тим часом на землю опускалися сутінки. Вігер посилювався. Жінка з лопатою почала відкидати сніг жвавіше. Аж раптом побачила Ядвігу і здригнулася від несподіванки.

— Щось шукаєте? — запитала вона, із цікавістю розглядаючи шубу з вовчого хутра.

— Калину шукаю — відверто відповіла Ядвіга перше, що спало на думку.

— Калинку? — перепитала жінка. — О, то це ж ви прийшли куди треба! Це вона і є! — І Жінка в кожусі вказала рукою на будівлю. Ядвіга озирнулася. Над дверима висіла велика табличка із яскравим червоним написом «Петрівський

II. По той бік Дідо-дуба

Глава 1. «Калинка»

— Що ж нас шукати? Отутечки ми! На самому видному місці, біля перехрестя. Як до Петрівки в'їжджаєш, то вже важко непомітити. А ще ж на нашого вікового дубу-велетня орієнтуватися можна. Його звідусіль видно. Бач, як крилатим гіллям небо підпирає. А ви, як я бачу не тутешня?

— Ні.

— З району? Почекайте, нас попереджали, що ось-ось мають нову завідууючу прислати. То це ви? Мабуть дізналися, що сільський голова хату виділив? — казала скоромовкою жінка, не чекаючи відповіді. — А що ж робити, як бажаючих не знаходиться? Наші місцеві жіночки, звичайно не проти, але ж освіти відповідної ні в кого немає. А міські носом крутять, мовляв їздити щодня далеко. Ось і вирішив голова житлом забезпечити. І бач, одразу подіяло! А як же ж вас звати?

— Ядвіга, — невпевнено відповіла відьма, ще й досі не розуміючи, що відбувається.

— Ядвіга... Це ж треба! Яке незвичайне ім'я.

Одразу видно — міська людина. У нас, у селі, все більше Марусі та Оленки, — Мене, ось просто Іванівною називають. Я у «Калинці» сторожем працюю. А вас як по батькові?

— Батько хто? — незрозуміла Ядвіга. — Гордій.

— Гордіївна тобто? Ядвіга Гордіївна... Оце так! Уявляю, як завтра дівчата здивуються!!! — Іванівна замріяно всміхнулася. — Але що ж це я тримаю вас на вулиці? Ходіть скоріш у садок. Бач, яка завірюха підіймається? Зараз вже, зрозуміло, немає нікого. Додому порозходилися. Але, то нічого — подивитесь на все, та й ключі від хати вашої тут у садочку зберігаються.

— Ядвіга спершу хотіла було відмовитись і нарешті пояснити жінці, що поняття не має, що таке Дошкільний навчальний заклад, хто така завідувача і зовсім не розуміє, чому чиясь голова подбала про житло для неї. Однак замислившись на мить промовчала — на дворі було вже зовсім темно, сніг колов обличчя, а пальці на змерзлих руках відмовлялися ворухитися. Куди їй іти? Що робити? Де шукати своїх? Жінка, що назвала себе дивним ім'ям Іванівна, здається, не збирається кривдити її. «Зігріюся, з'ясую що й до чого, а там побачимо» — вирішила Ядвіга. Вона підвелася, й слухняно пішла за жінкою з лопатою.

— Садок наш невеличкий, але затишний. —

розповідала дорогою Іванівна. Дітей не дуже багато, усього три групи — молодша, середня й старша. Педагогічний колектив згідно штату — виховательки з помічниками чи то нянями, як ми їх називаємо, завгосп, кухар, музичний працівник й методист. Вона до речі, зараз тимчасово ваші обов'язки виконує. Тобто виконувала...

Коли жінки проходили повз стовпи із білими кулями, ті водночас спалахнули м'яким світлом. Ядвіга тихенько зойкнула від несподіванки.

— Та не хвилюйтесь ви так, — почала заспокоювати її Іванівна, — наша Ольга Миколаївна нормальна жіночка. Не зловредна зовсім. Вона ж прекрасно розуміє, що призначення її тимчасове. Проблем у вас з нею не буде. Завтра з приводу свого призначення зберете нараду, тоді й познайомитесь.

— Шабаш?...

— Ага, точно! — Іванівна голосно засміялася. — Судячи з усього досвід роботи в жіночому колективі у вас неабиякий. Та й з почуттям гумору все гаразд.

Ядвіга поглянула на Іванівну з під брів, не розуміючи що викликало сміх жінки.

Тим часом вони підійшли до сходів у будівлю. Іванівна піднялася першою і відчинила двері, пропускаючи Ядвігу уперед.

Перше, на що одразу звернула увагу відьма —

дивний різкий запах, якого вона ніколи раніше не відчувала.

— А чим це пахне? Зілля якесь?

— Та що ви, Ядвіго Гордіївно, це ж хлорка! Ви що, хлорки не знаєте? А, ну, так, мабуть ви там у місті, якимись іншими засобами користуєтесь. Отими, що в рекламі показують. Містерами Проперами та Доместасами усілякими. То, звичайно, добре. Але проти справжньої хлорки ці засоби — ніщо. Я її, рідну, ні на що не промінюю!

Ядвіга слухала, майже нічого не розуміючи з роз'яснень Іванівни, й водночас з цікавістю роззиралася навколо. Вони стояли у вестибюлі першого поверху. Повсюди були великі вазони із квітами, рожеві стіни прикрашали малюнки, вікна обліплювали напрочуд великі білі сніжинки. На гору підіймались сходи бузкового кольору, під якими примостилися охайні дерев'яні лавочки.

З вестибюлю вели двері із написами «Молодша група», «Пральня» й «Харчовий блок. Стороннім вхід заборонено».

— Туди ми заходити сьогодні, мабуть, не будемо. Завтра Ольга Миколаївна сама вас проведе. Зараз ходітьте, краще до вашого кабінету. Він на другому поверсі. — Й Іванівна вказала рукою нагору.

Ядвіга зробила крок по сходах й ледь не впала через незвично дрібні сходинокки.

— Обережно, ці східці спеціально підлаштовані під маленькі ніжки наших вихованців, — завзято коментувала Іванівна.

Другий поверх був, так само, як і перший завішаний малюнками, прикрашений сніжинками й дивними різнокольоровими стрічками, що виблискували у світлі довгих ламп. Ліворуч від сходів були двері «Середня група», «Старша група» й «Актова зала». Іванівна пройшла повз них не спиняючись. Хіба що пригальмувала на хвилину біля столика, на якому рядочком були розставлені маленькі фігурки дивних тварин.

— Це наші найменші поналіплювали з пластиліну. Таланти! — з гордістю казала Іванівна.

— Пластилін... — яке гарне і незвичне слово, — подумала відьма. Знати б що це.

Тим часом Іванівна підійшла до дверей із табличною «Завідувач». Якийсь час, жінка щось шукала у кармані кожуха. Нарешті вийняла звідти велику зв'язку ключів, і відібравши потрібний, вставила його у замкову щпарину. Двері відчинилися, Іванівна зайшла до темної кімнати, обернулася до стіни й недбало торкнулась її долонею. Запалало світло. Ядвіга із захватом дивилася на жінку широко розплющеними очима.

— Навіть найстаріша відьма так не робила, — думала вона, — мабуть велика чаклунка ця Іванівна.

— Оце і є ваш кабінет, Ядвіго Гордіївна. Бачу, подобається? — мовила Іванівна, вловивши приголомшений погляд відьми.

Кімната була простора. Підлогу вкривав барвистий килим. Біля вікна стояв дерев'яний стіл. Шафа попід стіною була заставлена книжками на зразок «Дошкільне виховання» та «Етапи формування дитячої свідомості». Стіну навпроти прикрашала картина із великими жовтими соняшниками.

— Зараз тут, як я вже казала, сидить Ольга Миколаївна — наш методист, — пояснювала Іванівна. — Та завтра ви займете цей кабінет. А зараз, пропоную піти до хати, яку сільський голова виділив для завідуючої. Ключ тут зберігається. — З цими словами Іванівна підійшла до столу, витягла одну з шухлядок й дістала звідти блискучого чорного ключа.

Коли вони виходили з кабінету, Ядвіга уважно стежила за Іванівною. Біля дверей та знову безтурботно хлопнула по стіні долонею й світло водночас зникло.

Спустившись бузковими сходами на перший поверх, жінки підійшли до вихідних дверей.

— Зараз, тільки позачиняю усе, й підемо — мовила Іванівна, поспіхом пораючись із замками. — Ну ось, здається і все.

Вони йшли доріжкою, освітленою білими

кулями. За той час, що Іванівна показувала Ядвізі приміщення дитячого садку, хуртовина трохи вщухла. Сніжинки кружляли в світлі куль у легкому веселому танку. Постаті тварин, що височіли по обидва боки, супроводжували жінок застиглими поглядами своїх великих намальованих очей. На тому місці, де лише годину тому була дерев'яна лавка у вигляді ящірка намело довгий кучугур. Лише морда тварини із-з розкритою пащею стирчала з-під снігу. Ядвіга мимоволі задивилася на майстерно вирізьблені гострі зуби й довгий висунутий язик дерев'яної істоти.

— А це наш Ворон такі штуки власними руками виробляє, — заходилася пояснювати Іванівна.

— Ворон?...

— Так. Завгосп на прізвище Ворон. Золоті руки в чоловіка. На ігрових майданчиках майже все сам змайстрував. Та й взагалі, де що з ладу вийде, чи-то водопровід, чи каналізація, одразу відремонтує. Завтра ви з ним познайомитесь.

— Цікаво, як виглядає людина-завгосп? — розмірковувала Ядвіга.

Тим часом доріжка підвела відьму до того місця, де вона вийшла із-за Великого дубу. Могутнє дерево, стояло розкинувши довге крилате гілля, і здавалося, затуляло собою пів неба. Відьма зупинилася, задивившись у роздумах на дуб.

— Подобається? — запитала Іванівна, підходячи ближче. — Красень який! Кажуть, йому не одна сотня років. Я ще мала була, як бабця мені розповідала, що незвичайне це дерево — магічне! Зараз, зрозуміло, люди не вірять в усілякі там казочки. Але одне знаю точно. Коли стає тяжко на серці, то дуб завжди допоможе. Варто лише прийти до нього із своєю журбою.

Ядвіга слухала й дивувалася. «Невже ця жінка не знає, що це Дідо-дуб? Невже ніколи не стояла вона біля ритуального вогнища під його гіллям? Чи може вона взагалі не відьма? Звідки ж тоді вміння вичакловувати світло? Дивно...»

— Ну, пішли вже. Ніч скоро, — відірвала її від думок Іванівна.

Ядвіга ще раз сумно поглянула на могутнє дерево, а тоді попрямувала слідом за жінкою у довгим кожусі до хвiртки різнокольорового паркану. Жінки вийшли на дорогу. За декілька метрів було перехрестя, а далі жовтими вогниками вікон підморгувало їм нічне село.

— Ядвіго Гордіївна, а ви раніше були у Петрівці? — почала розпитувати Іванівна, прискорюючи крок.

— Важко відповісти.

— Чи може родичі у вас тут є?

— Не знаю.

— І то вірно, життя іноді так закрутить!

Кругіше за карусель на нашому ігровому майданчику. Ніколи не знаєш куди закине людину. Тож і рідню можна знайти там, де зовсім не сподіваєшся...

Вони проходили повз будинки, минаючи вулиці й провулки. Великі цегляні споруди за високими кам'яними парканами стояли пліч о пліч із маленькими глиняними хатками, огороженими тином. У вікнах палало світло, відбиваючись на снігу розмитими жовтими плямами. Розглядаючи вікна, Ядвіга звернула увагу на те, що світло у деяких будинках було не жовте, а блакитне. Воно то спалахувало, то знову ставало блідим.

— Мабуть чаклує хтось — збагнула відьма.

Жінки йшли селом. Десь гавкали собаки. Бліда луна освітлювала дорогу. Снігові кучугури виблискували під її сяйвом усіма барвами веселки. Майже на краю села вони нарешті зупинилися біля невеликого цегляного будинку за низьким дерев'яним парканом. Подвір'я було повністю заметене снігом. Лише криниця та дерев'яна лавка біля хвіртки виднілися з кучугурів у місячному сяйві.

Іванівна штовхнула дерев'яну хвіртку, але одразу відкрити її не змогла.

— Бач, як намело! Ядвіга Гордіївна, допоможіть. Треби удвох штовхати. Жінки оперлися руками на дерев'яну хвіртку, й поволі

відштовхнули її. Стежки не було.

— Що ж, доведеться йти до хати навпростець, по коліна у снігу. Вибачайте вже за незручності, — мовила Іванівна й пішла вперед, лишаючи позаду глибокі сліди. Ядвіга рушила за нею.

На дерев'яному ганку Іванівна збила з чобіт сніг й відімкнула двері.

— Де ж тут вмикач? Не пригадую, — бурмотіла вона, озираючись навколо. — Ага, знайшла! — й жінка торкнулася стіни так само, як у кабінеті завідуючої. В будинку запалало світло.

Ядвіга зайшла у невелику кімнату.

Посеред кімнати стояв важкий дерев'яний стіл, вкритий квігастою скатертиною. По обидва боки від нього були приставлені стільці із м'якими червоними сидіннями. Диван біля стіни мав таке саме червоне покриття й нагадував велику напіврозкриту книжку. Біля протилежної стіни відьма побачила велику шафу із скляною передньою стінкою. Усередині на полицях, вкритих шаром пилу, стояли чашки різних кольорів й розмірів. На одних були намальовані квіти, інші прикрашали чудернацькі орнаменти. Найбільша чашка мала загадковий напис невідомою Ядвізі мовою «I love you».

— Оце все наші петрівчани позносили, коли голова повідомив, що будинок для майбутньої завідуючої віддає, — розповідала Іванівна. — Тут